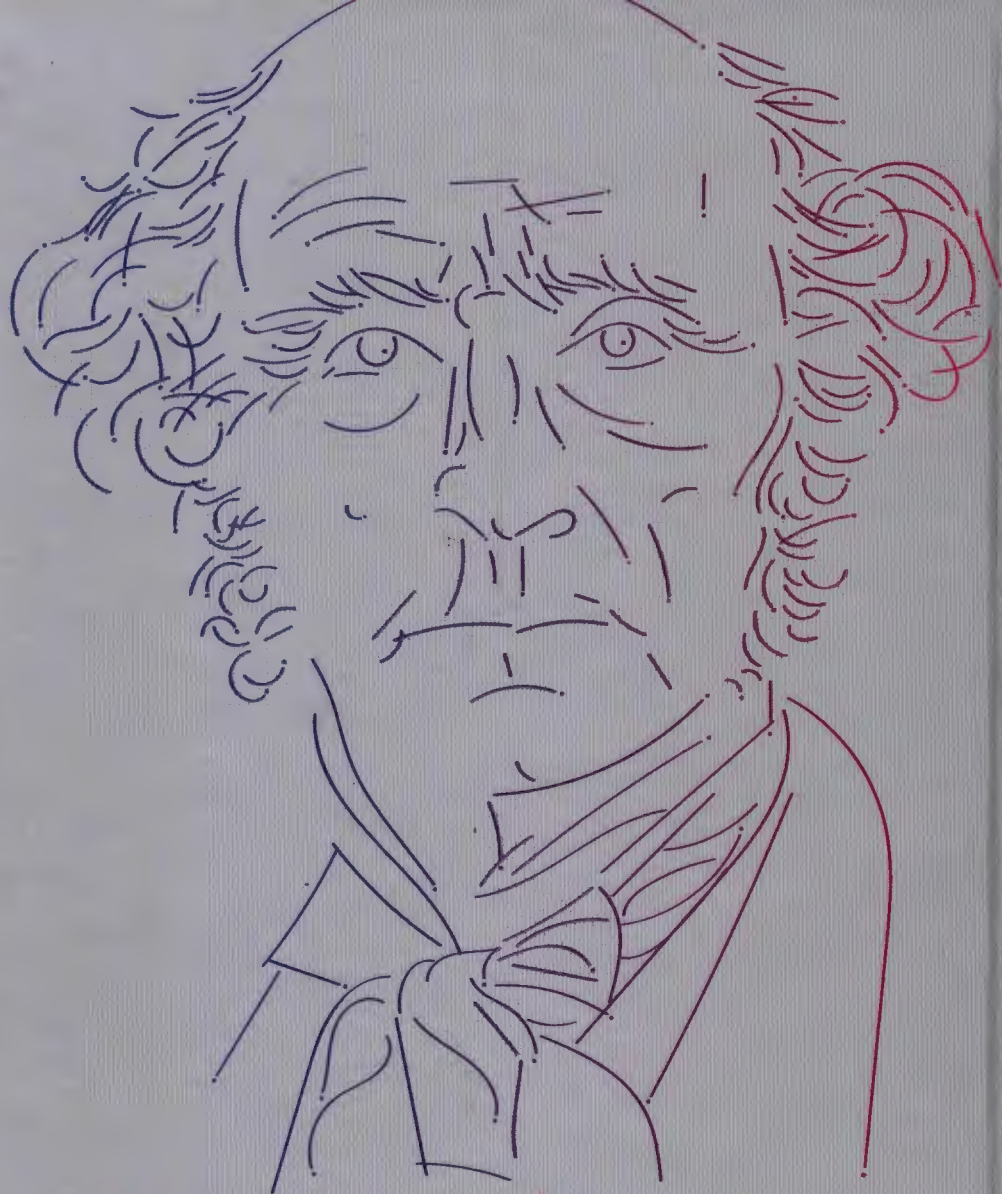

تاریخ فلسفه‌ی راتلج

سده‌ی نوزدهم

ویراستار سی. ال. تن

جلد هفتم

ترجمه‌ی حسن مرتضوی

عنوان و نام پدیدآور: تاریخ فلسفه‌ی راتاج / ترجمه‌ی حسن مرتضوی؛ ویراستار سی. سی. تایلور

مشخصات نشر: تهران، نشر چشمه، ۱۳۹۶

مشخصات ظاهری: ۶۷۲ ص

فروست: فلسفه ۵۱، ۳۹: ۲۴

شابک: ج. ۷: ۶-۹۳۷-۲۲۹-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان اصلی c1997 From the beginning to Plato

یادداشت: نام ویراستاران در جلد‌های مختلف متفاوت می‌باشد.

یادداشت: مترجم جلد دوم و پنجم علی معظمی است.

یادداشت: ج. ۱ (چاپ دوم: ۱۳۹۳) (فیا)

یادداشت: ج. ۲ (چاپ اول و دوم: ۱۳۹۲)

یادداشت: ج. ۳ (چاپ اول: ۱۳۹۱) (فیا)

یادداشت: ج. ۴ (چاپ اول: ۱۳۹۲)

یادداشت: ج. ۵ (چاپ اول: ۱۳۹۴)

یادداشت: ناشر جلد دوم گبسا است.

یادداشت: ناشر جلد سوم و چهارم پویانگار است.

یادداشت: کتاب‌نامه

مترجمات: ج. ۱. از آغاز تا افلاطون - ج. ۲. از ارسطو تا آگوستین / ویراستار دیوید فورلی -

ج. ۳. فلسفه‌ی سده‌های میانه - ج. ۴. رنسانس و عقل‌باوری سده‌ی هفدهم -

ج. ۵. فلسفه‌ی بریتانیایی و عصر روشنگری / ویراستار استوارت براون -

ج. ۶. عصر ایده‌آلیسم آلمانی / ویراستار رابرت سی. سولومون، کاتلین م. هیگینز -

ج. ۷. سده‌ی نوزدهم / ویراستار سی. ال. تن

موضوع: سقراط، ۳۹۹-۴۶۹ ق م

موضوع: افلاطون، ۴۲۷-۳۲۷ ق م

موضوع: فلسفه‌ی قدیم

موضوع: فیلسوفان پیش از سقراط

شناسه‌ی افزوده: تیلور، کریستوفر چارلز ویستن، ۱۹۳۶ م. ویراستار

شناسه‌ی افزوده: Taylor, C. C. W. (Christopher Charles Whiston)

شناسه‌ی افزوده: مرتضوی، حسن، ۱۳۴۰، مترجم

شناسه‌ی افزوده: معظمی جهرمی، علی، ۱۳۵۲، مترجم

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۰/ ۲/ B۳۱۷

رده‌بندی دیویی: ۱۸۲/ ۲

شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی: ۱۹۹۴۸۵۹

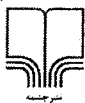
تاریخ فلسفه‌ی راتلج

سده‌ی نوزدهم

ویراستار سی. ال. تن

جلد هفتم

ترجمه‌ی حسن مرتضوی

cheshmehpublication

cheshmehpublication

www.cheshmeh.ir

رده‌بندی نشر چشمه: فلسفه

تاریخ فلسفه‌ی راتلج
(جلد هفتم)
- سده‌ی نوزدهم -
ویراستاران: سی. ال. تن
ترجمه‌ی حسن مرتضوی
ویراستار: علی معظمی

مدیر هنری: مجید عباسی
لیتوگرافی: باختر
چاپ: تاجیک
تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه
چاپ اول: بهار ۱۳۹۷، تهران
ناظر فنی چاپ: یوسف امیرکیان
حق چاپ و انتشار محفوظ و مخصوص نشر چشمه است.
هرگونه اقتباس و استفاده از این اثر، مشروط به دریافت اجازه‌ی کتبی ناشر است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۹-۹۳۷-۶

دفتر مرکزی و فروش نشر چشمه:

تهران، کارگر شمالی، تقاطع بزرگراه شهید گمنام، کوچه‌ی چهارم، پلاک ۲.

تلفن: ۸۸۳۳۳۶۰۰

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی کریم‌خان:

تهران، خیابان کریم‌خان زند، نبش میزای شیرازی، شماره‌ی ۱۰۷.

تلفن: ۸۸۹۰۷۷۶۶

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی کورش:

تهران، بزرگراه ستاری شمال، نبش خیابان پیامبر مرکزی، مجتمع تجاری کورش، طبقه‌ی پنجم، واحد ۴.

تلفن: ۴۴۹۷۱۹۸۸

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی آرن:

تهران، شهرک قدس (غرب)، بلوار فرحزادی، ترسیده به بزرگراه نیایش، خیابان حافظی، نبش خیابان فخارمقدم،

مجتمع تجاری آرن، طبقه‌ی ۲.

تلفن: ۷۵۹۳۵۴۵۵

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی بابل:

بابل، خیابان شریعتی، روبه‌روی شیرینی‌سرای بابل.

تلفن: (۰۱۱) ۳۲۴۷۶۵۷۱

کتاب‌فروشی نشر چشمه‌ی پریس:

تهران، پاسداران، نبش گلستان یکم، مجتمع پریس، طبقه‌ی ۲.

تلفن: ۹۱۰۰۱۲۵۸

فهرست

۷	 توضیحی درباره‌ی جلد هفتم
۹	 پیش‌گفتار ویراستاران اصلی
۱۳	 سپاس‌گزاری
۱۵	 درباره‌ی نویسندگان
۱۹	 گاه‌شمار
۲۹	 مقدمه / سی. ال. تن
۳۵	 ۱. فایده‌باورهای آغازین / جی. ال. ویلیامز
۷۳	 ۲. فلسفه‌ی علم و علم اخلاق هیول / استروان چیکوریز
۱۱۶	 ۳. جی. اس. میل: اخلاق و سیاست / آر. اف. خان
۱۶۳	 ۴. جی. اس. میل: منطق و متافیزیک / جان اسکروپسکی
۱۹۷	 ۵. سیجویک / اس. ای. جی. کوادی
۲۳۵	 ۶. کنت و پوزیتیویسم / رابرت براون
۲۷۵	 ۷. نیچه / رابین اسمال
۳۱۵	 ۸. دیلتای / مایکل لسناف
۳۶۳	 ۹. منطق و فلسفه‌ی ریاضیات در سده‌ی نوزدهم / جان استیل‌ول
۴۰۴	 ۱۰. فلسفه‌ی زیست‌شناسی در سده‌ی نوزدهم / جادیش هاتیانگادی
۴۳۹	 ۱۱. جدایی روان‌شناسی از فلسفه: مطالعاتی در علم ذهن از ۱۸۷۹-۱۸۱۵ / ادوارد. اس. رید
۵۲۴	 ۱۲. پراگماتیسم امریکایی / پیرس جریل میساک
۵۵۸	 ۱۳. پراگماتیسم امریکایی / جیمز جی. ای. تیلز

۱۴. گرین، بوزانکت و فلسفه‌ی انسجام / جرالدف. گاوس ۵۹۵
۱۵. برادلی / تی. ال. اس. اسپریک ۶۳۴
- واژه‌نامه ۶۶۵
- نمایه ۶۶۹

توضیحی درباره‌ی جلد هفتم

سده‌ی نوزدهم دوران فعالیت فکری شدیدی بود که با پیشرفت در علوم، ریاضیات و روان‌شناسی، که به تدریج به عنوان رشته‌ای مستقل از فلسفه تثبیت شد، همراه بود. مجادله‌های فلسفی درباره‌ی ماهیت روش علمی و نیز این موضوع مطرح شد که آیا، و تا چه حد، فهم رفتار انسان و جامعه‌ی انسانی مستلزم اقتباس از روش‌های مشاهده و آزمایش است، روش‌هایی که در میان علوم طبیعی مشترک بود. نظریه‌های متفاوت فلسفی درباره‌ی ماهیت واقعیت، بنیادهای دانش و اخلاق، و حدود آزادی فردی به نحو نظام‌مندانه‌ای بسط یافتند و بسیاری از این نظریه‌ها هنوز در بحث‌های معاصر فلسفی مطرح هستند.

فیلسوفانی که در جلد کنونی بحث می‌شوند شامل افرادی‌اند که هم به سنت‌های «تحلیلی» و «قاره‌ای» و هم به پراگماتیست‌های تأثیرگذار کنونی امریکایی تعلق دارند. هر فصل را نویسنده‌ای متفاوت نوشته است، و موضوعات در بستر دوره‌ای که پدیدار شدند ارائه می‌شوند، این در حالی است که به ارتباط این موضوعات با علایق فلسفی کنونی نیز توجه می‌شود. چند فیلسوف در بیش از یک فصل، در بسترهایی متفاوت، اما متقابلاً روشن‌کننده، بررسی شده‌اند.

هر فصل در جلد کنونی، سده‌ی نوزدهم، مستقل است و سهم مجزایی در مجموعه‌ی مسائل فلسفی دارد. این مجلد مقدمه‌ای فراخ و دانش‌پژوهانه را برای

مطالعه‌ی فلسفه‌ی سده‌ی نوزدهم در اختیار خواننده می‌گذارد. همچنین شامل واژه‌نامه‌ای از اصطلاحات فلسفی و جدولی برای گاه‌شماری رویدادهای فلسفی و فرهنگی است.

سی. ال. تن^۱، استاد مهمان در دانشگاه ناسیونال سنگاپور و صاحب کرسی در دانشگاه موناخ، در استرالیاست. وی مطالب زیادی درباره‌ی فلسفه‌ی سده‌ی نوزدهم انتشار داده و عضو آکادمی علوم انسانی استرالیاست.

پیش‌گفتار و پیراستاران اصلی

تاریخ فلسفه، همان‌طور که از نامش برمی‌آید، بیانگر وحدت دورشته‌ی بسیار متفاوت است که هر کدام قیدوبندهای جدی بر دیگری تحمیل می‌کند. تاریخ فلسفه به عنوان تمرینی در تاریخ اندیشه‌ها مستلزم آن است که فرد با «دیدگاهی متکی بر دوران» درک کاملی از این موضوع داشته باشد که متفکران مورد بررسی چگونه به پرسش‌های خویش پاسخ می‌داده‌اند و چارچوب مفهومی‌شان برای بررسی موضوع‌ها و فرضیه‌ها و هدف‌های‌شان، و نقاط کور و سهو و خطای‌شان چه بوده است. اما ما به عنوان تمرینی در فلسفه، درگیر وظایفی بیش از توصیف هستیم. در تلاش‌های ما جنبه‌ی انتقادی تعیین‌کننده‌ای وجود دارد: به همان اندازه که در جست‌وجوی بسط یک استدلال هستیم در پی اقصاء نیز هستیم، زیرا این امر به یک اندازه بر مسائلی که ذهن‌مان را اشغال می‌کند و نیز بر تحول اندیشه‌ی فلسفی تأثیر می‌گذارد.

به این ترتیب، تاریخ فلسفه از کارورزانش عمل توازن‌بخش ظریفی را می‌طلبد. ما در حالی این نوشته‌ها را می‌خوانیم که از بازنگری تاریخی کاملاً سود می‌بریم. می‌توانیم بگوییم چرا نقش‌های ناچیز ناچیز باقی ماندند و در کجا نظام‌های بزرگ فروپاشیدند: گاهی در نتیجه‌ی فشارهای درونی، گاهی به دلیل ناکامی در چیرگی بر موانع گذرناپذیر، گاهی به دلیل تغییر چشم‌گیر فناوری یا جامعه‌شناختی، و اغلب اوقات به این دلیل که تغییری در سبک یا علایق فکری رخ داده بود. با این همه، به دلیل

تداوم علاقه‌ی فلسفی مان به بسیاری از همین مسائل، نمی‌توانیم مایوسانه به این آثار بنگریم. می‌خواهیم بدانیم چه درس‌هایی را می‌توان از ناکامی‌های بی‌اهمیت یا سترگ فراگرفت: بیشتر اوقات خواهان کشف مناسبی معاصر در نظریه‌ای نادیده‌گرفته‌شده یا بازنگری در این موضوع هستیم که آیا آن «ناکامی سترگ» در حقیقت ناکامی شمرده می‌شده یا جلوتر از زمان خود و شاید حتا جلوتر از مؤلفش رخ داده بوده.

بنابراین، خود را شبیه به آن «مترجم افراطی» افسانه‌ای می‌یابیم که فیلسوفان جدید را مجذوب می‌کرد، مترجمی که می‌کوشید اندیشه‌های نویسنده را در چشمان یا چشمان فرهنگی‌اش و در همان حال در چشمان ما درک کند. این وظیفه‌ای است بس عظیم. بسیاری اوقات در این مسئولیت تاریخی شکست می‌خوریم، زیرا علایق فلسفی ما بسیار قدرتمندند یا آن‌ها را نادیده می‌گیریم چون شیفته‌ی آن‌ها شده‌ایم. اما ماهیت فلسفه به گونه‌ای است که مجبوریم بر هر دو تکنیک مسلط شویم. زیرا یادگیری تاریخ فلسفه فقط به چالش کشیدن زمان گذشته یا درگیری با آن نیست، بلکه عنصری است اساسی در فهم ماهیت فلسفه — در فهم این که چگونه فلسفه به نحو جدایی‌ناپذیری با تاریخ و علم گره خورده و با این همه از آن‌ها جداست.

تاریخ فلسفه‌ی راتلج بررسی زمان‌مند تاریخ فلسفه، از آغازگاه‌های آن تا زمان کنونی، است. هدف آن بحث عمیق درباره‌ی تمامی پیشرفت‌های عمده‌ی فلسفی است و با این هدف بیشترین فضا به آن دسته از افراد اختصاص داده شده است که عموماً از فیلسوفان بزرگ شمرده می‌شوند. اما شخصیت‌های کم‌اهمیت‌تر نیز نادیده گرفته نشده‌اند و امید می‌رود که خواننده بتواند، در این ده مجلد تاریخ، دست‌کم به اطلاعات پایه‌ای درباره‌ی هر فیلسوف مهم گذشته و حال دست یابد.

اندیشه‌ورزی فلسفی در خلوت و جدا از سایر فعالیت‌های انسانی رخ نمی‌دهد، و تاریخ کنونی می‌کوشد فیلسوفان را در بستر فرهنگی و به‌ویژه علمی زمانه‌ی خود قرار دهد. در حقیقت، برخی فیلسوفان فلسفه را صرفاً جنبی و تابع علوم طبیعی می‌دانند؛ اما حتا اگر این دیدگاه را رد کنیم، نمی‌توان انکار کرد که علوم تأثیر زیادی بر آن چه اکنون فلسفه تلقی می‌شود داشته است و باید تأثیر یادشده را آشکارا مطرح کرد. هدف

این نیست که این مجلدات پیشینه‌ای صرف از عواملی ارائه کنند که بر اندیشه‌ورزی فلسفی تأثیر می‌گذارند؛ فلسفه رشته‌ای است با معیارهای خویش برای استدلال‌ورزی، و عرضه‌داشت نحوه‌ی پیشرفت این استدلال‌ها دغدغه‌ی عمده‌ی این تاریخ است.

شاید با بیان «آن‌چه اکنون فلسفه تلقی می‌شود» این برداشت را ایجاد کرده باشیم که گویی اکنون دیدگاه واحدی درباره‌ی این که فلسفه چیست وجود دارد. مسلماً چنین مقصودی نداریم؛ برعکس، در میان کسانی که خود را فیلسوف می‌نامند تفاوت‌های جدی درباره‌ی ماهیت موضوع‌شان وجود دارد. این تفاوت‌ها در حال حاضر در وجود دو مکتب عمده‌ی اندیشه که معمولاً به عنوان فلسفه‌ی «تحلیلی» و «قاره‌ای» توصیف می‌شوند بازتاب می‌یابد. ما در نقش ویراستاران اصلی این تاریخ قصد نداریم در این مجادله جانب یک طرف را بگیریم. نگرش ما متکی بر رواداری است و امیدواریم این مجلدات به درک این که چگونه فیلسوفان به مواضع کنونی‌شان رسیده‌اند یاری برسانند. و آخرین توضیح: فلسفه با واژگان تخصصی خود مدت‌های طولانی موضوعی بسیار فنی شمرده می‌شد. قصد ما این است که این تاریخ نه تنها برای متخصصان، بلکه برای خوانندگان عام هم قابل استفاده باشد. برای نیل به این مقصود، کوشیدیم هر فصل به سبک قابل فهمی نوشته شود و چون وجود پاره‌ای موضوعات فنی اجتناب‌ناپذیر بود در هر مجلد واژه‌نامه‌ای را برای اصطلاحات فنی تنظیم کرده‌ایم. به این ترتیب، امیدواریم این مجلدات به درک گسترده‌تر موضوعی یاری رساند که بالاترین اهمیت را برای تمامی اندیشمندان در بردارد.

جی. اچ. آر. پارکینسون
اس. جی. شانکر

سپاس‌گزاری

مایلم از افراد زیر برای کمک‌هایی که در اختیارم گذارده‌اند تشکر کنم: جی. اچ. آر. پارکینسون، اس. جی. شانکر، روسی خان، جان بیگه‌لو، جان فاکس، لوید هامبرستون، پیت سرینگر، ریچارد هولتون، ری لانگتون، رابین اسمال، ادوارد کارامارا، آوری تانسن، مایکل اسمیت، گیدون روزن، تونی کوادی، مایکل جیمز، دیوید تاکر، کنود هوکانسون، یوجین کامنکا، استراون جیکوبز، پنگ هی هو، آرنوسالم بالاسوبرامانیمان، میبل آیکه‌مایر، دیوید چان، چومون یو، جنی چان، روزنابته بوانگ، جویس وونگ یوت یونگ، آلن چان، جمال‌الدین بن عمر، لیندا پیچ، چون کیم چونگ و گوسویی تیانگ.

سی. ال. تن

اکتبر ۱۹۹۳

سنگاپور

درباره‌ی نویسندگان

رابرت براون: عضو واحد تاریخ ایده‌های دانشگاه ملی استرالیا از ۱۹۷۳، سردبیر سابق مجله‌ی استرالیایی فلسفه، و نویسنده‌ی مقاله‌های فراوان در مجلات و مجموعه‌های فلسفی. اخیراً فصلی را در راهنمای فلسفه‌ی سیاسی معاصر، انتشارات بلکول (۱۹۹۳)، منتشر کرده و به ویرایش نظریه‌های سیاسی کلاسیک، از افلاطون تا مارکس (۱۹۹۰) پرداخته است.

سی. ای. جی. کوادی: استاد فلسفه و مدیر مرکز موضوعات فلسفی و عمومی در دانشگاه ملیبورن استرالیا. وی تألیفات متعدد دانشگاهی، از جمله کتاب شهادت‌نامه: پژوهشی فلسفی را منتشر کرده است. وی علاقه‌ای مستمر به مسائل اخلاقی و مفهومی در رابطه با جنگ و سایر شکل‌های خشونت سیاسی داشته است.

جرالد. اف. گاوس: استاد فلسفه و علوم سیاسی در دانشگاه مینه‌سوتا در دولت ایالات متحد آمریکا. وی پیش‌تر عضو شورای تحقیقات در فلسفه در مدرسه‌ی پژوهش علوم اجتماعی دانشگاه ملی استرالیا بود و استاد مدعو در دانشگاه نیوانگلند، و پژوهشگر مدعو در مرکز فلسفه و سیاست اجتماعی، دانشگاه ایالتی بولینگ گرین بود. وی مؤلف نظریه‌ی لیبرالی مدرن انسان (۱۹۸۳) و ارزش و مشروعیت (۱۹۹۰) است. وی همراه با استلی بن کتاب عمومی و خصوصی در زندگی اجتماعی (۱۹۸۳) را ویراسته است. آخرین کتابش لیبرالیسم مشروعیت‌بخش نام دارد.

جادیث هاتیانگادی: استاد و صاحب کرسی فلسفه، و استاد در بخش علوم طبیعی

دانشگاه یورک تورنتو در استان اونتاریو کانادا است. مدرک تحصیلی او کارشناسی (بمبنی ۱۹۶۲)، کارشناسی ارشد (ال. اس. ای. ۱۹۶۵) و دکترای (پرینستون ۱۹۷۰) است. وی مؤلف کارکرد زبان^۹ (۱۹۸۷) و مقالات متعددی در فلسفه و تاریخ ایده‌هاست.

استراون جیکویز: در مطالعات علمی و تاریخ ایده‌ها در دانشگاه دیکین تدریس می‌کند. دکترای خود را از ال. اس. ای دریافت کرده و مؤلف علم و لیبرالیسم بریتانیایی، و مقالاتی است که در مجلاتی مانند تاریخ فلسفه، مجله‌ی کانادایی فلسفه، و فلسفه‌ی علوم اجتماعی منتشر شده است. علاقه‌ی وی به اندیشه‌ی انگلیسی سده‌ی نوزدهم است و از جمله کسانی چون هیول، هرشل، واتلی و میل.

آر. اف. خان: در دانشگاه سنگاپور از ۱۹۶۵، و در دانشگاه موناخ در ملبورن استرالیا فلسفه درس می‌دهد. علایق اصلی او فلسفه‌ی اخلاق و فلسفه‌ی سیاسی، زیبایی‌شناسی، فلسفه‌ی دین و اگزیستانسیالیسم است و مقالاتی درباره‌ی این موضوعات نوشته است.

مایکل لسناف: سخنران مدعو در دانشگاه گلاسکو اسکاتلند است. وی مؤلف کتاب‌های ساختار علوم اجتماعی و قرارداد اجتماعی، مقالات متعدد درباره‌ی نظریه‌ی سیاسی و فلسفه‌ی علوم اجتماعی است. او اخیراً کتابی را درباره‌ی ماکس وبر با عنوان روح سرمایه‌داری و اخلاق پروتستانی به پایان رسانده است.

چریل میساک: دانشیار فلسفه در کالج اریندال در دانشگاه تورنتو در کانادا است. وی مؤلف کتاب حقیقت و پایان پژوهش: شرح پیرامونی از حقیقت است و در حال حاضر بر کتابی درباره‌ی پوزیتیویسم و نیز کتابی درباره‌ی پراگماتیسم و اخلاق کار می‌کند.

ادوارد اس. رید: دانشیار روان‌شناسی در کالج فرانکلین و مارشال در ویلادلفیای ایالات متحد آمریکا. وی در آن‌جا مطالعات بین‌رشته‌ای برنامه‌ی ذهن را هدایت می‌کند. مطالعات تاریخی و فلسفی وی درباره‌ی روان‌شناسی در سطح گسترده‌ای منتشر شده است از جمله در جیمز، گیسون و روان‌شناسی ادراک (انتشارات دانشگاه ییل، ۱۹۸۹). وی همچنین فعالانه در پژوهش تجربی درباره‌ی سازمان فعالیت روزمره درگیر است و ویراستار دائم در مجله‌ی روان‌شناسی زیست‌بومی است. دکتر رید بورسیه‌های آموزشی را از نهاد موقوفات ملی برای مطالعات علوم انسانی، بنیاد علوم طبیعی و مؤسسه‌ی ملی تحقیقات مربوط به معلولیت و توان‌بخشی (امریکا) دریافت

کرده است. وی در حال حاضر به کار بر کتاب روان‌شناسی زیست‌بومی مشغول است که انتشارات دانشگاه آکسفورد آن را منتشر خواهد کرد.

جان اسکروپسکی: فلسفه و اقتصاد را در دانشگاه کمبریج آموخته است. پس از تدریس در دانشگاه گلاسکو صاحب کرسی فلسفه در دانشگاه شفیلد در ۱۹۸۴، و سپس صاحب کرسی فلسفه‌ی اخلاق در دانشگاه سنت آندروز اسکاتلند در ۱۹۹۰ شد. وی مؤلف نماد و نظریه (۱۹۷۵)، جان استوارت میل (۱۹۸۹)، فلسفه‌ی انگلیسی‌زبان ۱۹۴۵-۱۷۵۰ (۱۹۹۳) است.

رابین اسمال: در نیوزلند متولد شد و از دانشگاه کانتربری در رشته‌های فیزیک و فلسفه فارغ‌التحصیل شد و درجه‌ی دکترای خود را از دانشگاه ملی استرالیا گرفت. وی اکنون مدرس ارشد فلسفه‌ی آموزش و تاریخ ایده‌هاست.

تی. ال. اس. اسپریگ: فیلسوف انگلیسی، که فلسفه را به عنوان استاد مدعو در دانشگاه ادینبورو اسکاتلند تدریس می‌کرد، بسیار زود خود را از تدریس منطق و متافیزیک بازنشسته کرد. کتاب‌های او شامل بنیادهای عقلانی اخلاق (۱۹۸۷) و جیمز و برادلی: حقیقت امریکایی و واقعیت بریتانیایی (۱۹۹۳) است. پژوهش کنونی او عمدتاً معطوف به کتابی درباره‌ی اندیشه‌ی انسان و حیوان است.

جان استیل‌ول: در دانشگاه ملبورن و ام. آی. تی تحصیل کرد. از ۱۹۷۰ عضو واحد ریاضی دانشگاه موناش در ملبورن استرالیا بوده و کتاب‌های متعددی نوشته که معروف‌ترین آن‌ها ریاضیات و تاریخ آن (اسپرینگر - وولگ ۱۹۸۹) است.

جی. ای. تیلز: استاد فلسفه در دانشگاه هاوایی در مانوآ است. وی مؤلف کتاب‌های دیوبیسی (۱۹۸۸) و چیزهایی که رخ می‌دهند (۱۹۸۱) و همراه با ماری تیلز مؤلف مقدمه‌ای بر معرفت‌شناسی تاریخی است.

جی. ال. ویلیامز: مدرس در سیاست در دانشگاه شفیلد. اثر انتشار یافته‌اش عمدتاً بر جان استوارت میل و اندیشه‌ی سیاسی سده‌ی نوزدهم متمرکز بوده است. وی مؤلف بازنگری نظریه‌ی سیاسی (۱۹۹۱) و ویراستار کتاب‌های فایده‌باوری، درباره‌ی آزادی، دولت مبتنی بر نمایندگی (۱۹۹۳) از جان استوارت میل است.

گاه‌شمار

فلسفه	علم و فناوری	هنرها	سیاست و دین	
	اختراع باتری الکتریکی توسط ولتا			۱۸۰۰
			تولد نیومن	۱۸۰۱
	مالتوس، جستاری در اصول جمعیت (ویراست اول، ۱۷۹۸)			۱۸۰۳
مرگ کانت تولد فویرباخ		تولد یوهان اشتراوس (ارشد)	ناپلئون امپراتور می‌شود.	۱۸۰۴
تولد توکویل		وردزورث، پیش درآمد	نبرد ترافالگار	۱۸۰۵
تولد جان استوارت میل				۱۸۰۶
هگل، پدیدارشناسی روح			الغای تجارت برده در امپراتوری بریتانیا	۱۸۰۷
		گوته، فاوست، پاره‌ی اول		۱۸۰۸

۱۸۰۹		تولد مندلسون مرگ هایدن	تولد چارلز داروین	
۱۸۱۰		تولد شوپن تولد شومان		
۱۸۱۱	شورش‌های لودیت در انگلستان علیه استفاده از ماشین‌ها در صنعت	تولد لیست آستین، حس و احساس		
۱۸۱۲		تولد دیکنز تولد واگنر تولد وردی		
۱۸۱۳		آستین، غرور و تعصب؛ پی. پی. شلی، «ملکه ماب»	تولد کی‌یرکگور	
۱۸۱۴	ناپلئون کناره‌گیری می‌کند	آستین، منسفیلد پارک اسکات، ویورلی	مرگ فیشتنه	
۱۸۱۵	نبرد واترلو و شکست ناپلئون		دیوی چراغ ایمنی معدن‌کاران را اختراع می‌کند	
۱۸۱۶		تولد شارلوت بروته آستین، اما کالریج، قویلائی خان؛ اسکات، مرگومیر قدیمی		
۱۸۱۷		مرگ آستین؛ کالریج، خودزندگی‌نامه‌ی ادبی	هگل، فلسفه‌ی حق	
۱۸۱۸		تولد تورگنیف؛ تولد اسیلی پروتته؛ ماری شلی، فرانکنشتاین؛ آستین، صومعه‌ی نوروث‌هانگر؛ آستین، ترغیب؛ اسکات، قلب میدلوتیان	تولد مارکس	

۱۸۱۹		تولد وایتمن؛ تولد الیوت؛ اسکات، عروس لامر مور	شوپنهاور، جهان به مثابه اراده و تصور
۱۸۲۰		اسکات، آوانه؛ پی. بی. شلی، پرومته‌ی رهاننده	اوریستد کشف پیوند الکتریسته و مغناطیس را اعلام می‌کند
۱۸۲۱		مرگ کیتس؛ تولد داستایوسکی؛ تولد بودلر؛ دوکینسی، اعترافات یک تریاک‌خور انگلیسی؛ اسکات، کنیل‌دوت؛ پی. بی. شلی، ادونائیس	
۱۸۲۲		مرگ پی. بی. شلی؛ تولد فرانک	تولد پاستور
۱۸۲۳		اسکات، کوئین دوروارد	
۱۸۲۴		مرگ بایرون	
۱۸۲۵		تولد یوهان اشترواس (کوچک)	
۱۸۲۷		مرگ بنهون	
۱۸۲۸		تولد تولستوی؛ مرگ شوپرت؛ مرگ گویا	جیمز میل، تحلیل پدیده‌های ذهن انسان
۱۸۲۹	فرمان‌رهای کاتولیکی، بریتانیا	تولد میله	استیونسون لوکوموتیو با نیروی بخار را می‌سازد؛ لوچفسکی، درباره‌ی بنیادهای هندسه؛ توماس گراهام، قانون گراهام درباره‌ی انتشار گازها

۱۸۳۰		تولد پیسارو	لیل، اصول زمین‌شناسی، جلد اول، (جلد سوم، ۱۸۳۳)	کنت، دوره‌ی فلسفه‌ی پوزیتیو (۱۸۳۰ - ۱۸۴۲)
۱۸۳۱		گوته، فاوست، پاره‌ی دوم	تولد ماکسول؛ فارادی دینام را اختراع می‌کند	مرگ هگل
۱۸۳۲	فرمان اصلاحات در بریتانیا که حق رأی را به طبقات متوسط گسترش می‌دهد.	مرگ گوته تولد مونته		مرگ بنتام
۱۸۳۳	قانون کار در بریتانیا که مانع اشتغال کودکان زیر نه سال در کارخانجات می‌شود؛ جنبش آکسفورد	تولد برامس؛ کارلایل، خیاطی که دوباره خیاط شد (۱۸۳۳ - ۱۸۳۴)	فارادی قوانین الکترولیز را ارائه می‌کند	تولد دیلتای
۱۸۳۴		تولد چارلز دیکنز، قصه‌های کوتاه بوز		
۱۸۳۵				توکویل، دموکراسی دو امریکا
۱۸۳۶	آغاز جنبش چارتریستی در بریتانیا برای بسط حق رأی به همه‌ی افراد ذکور بالغ	دیکنز، آقای پیکویک (۱۸۳۶-۱۸۳۷)		مرگ جیمز میل؛ مرگ گرین
۱۸۳۷	ویکتوریا ملکه‌ی بریتانیا می‌شود	مرگ پوشکین؛ مرگ کنستابل؛ دیکنز، اولیور توئیست (۱۸۳۷ - ۱۸۳۸)		هیول، تاریخ علوم استقرایی
۱۸۳۸		تولد بیزه؛ دیکنز، نیکلاس نیکلی (۱۸۳۸ - ۱۸۳۹)		تولد سیجویک؛ تولد ماخ؛ تولد برتانو
۱۸۳۹		تولد سزان		تولد پیرس
۱۸۴۰		تولد چایکوفسکی؛ تولد رودن؛ دیکنز، مغازه‌ی عتیقه‌فروشی		تولد بوزانت؛ هیول، فلسفه‌ی علوم استقرایی
۱۸۴۱		تولد رنوار؛ تولد دورا؛ دیکنز، بارنابی روج		فویرباخ، ذات مسیحیت

۱۸۴۲			کشف اثر دوپلر	تولید ویلیام جیمز
۱۸۴۳		وردزورث ملک‌الشعرا می‌شود؛ تولد هنری جیمز؛ تولد کریگ؛ دیکنز، زندگی و ماجراجویی‌های مارتین چوزلویت (۱۸۴۳-۱۸۴۴)؛ کارلایل، گذشته و حال		جان استوارت میل، نظام منطق، کی‌یرکگور، یا این یا آن؛ کی‌یرکگور، ترس و لرز
۱۸۴۴				تولد نیچه؛ کی‌یرکگور، مفهوم ترس؛ کی‌یرکگور، پاره‌های فلسفی
۱۸۴۵			فارادی مفهوم میدان مغناطیسی را مطرح می‌کند	هیول، اصول اخلاق شامل نظام حکومتی
۱۸۴۶	قحطی سیبزمینی در ایرلند؛ لغو قوانین کندی در بریتانیا	دیکنز، دامی و پسر (۱۸۴۶-۱۸۴۸)		تولد برادلی؛ کی‌یرکگور، پی‌نوشت‌های ناعلمی پایانی بر پاره‌های فلسفی
۱۸۴۷		مرگ مندلسون		بول، تحلیل ریاضی منطق
۱۸۴۸	انقلاب در اروپا؛ مارکس و انگلس، مانیفست کمونیست	مرگ امیلی برونته؛ تولد گوگن؛ شارلوت برونته، جین ایر؛ تاکری، بازار خودفروشی؛ امیلی برونته، بلندی‌های بادگیر		جان استوارت میل، اصول اقتصاد سیاسی
۱۸۴۹		مرگ شوپن؛ مرگ یوهان اشتراوس (ارشد)؛ دیکنز، دیوید کاپرفیلد		کی‌یرکگور، بیماری دو به مرگ
۱۸۵۰		مرگ وردزورث؛ تنیسون ملک‌الشعرا می‌شود.		
۱۸۵۱		مرگ ترنر	نمایشگاه بزرگ در لندن	کنت، نظام سیاست پوزیتیویستی (۱۸۵۴-۱۸۵۱)

۱۸۵۲		دیکنز، خانه‌ی غم‌زده	میل، درس گفتارهایی درباره‌ی تاریخ فلسفه‌ی اخلاق در انگلستان
۱۸۵۳		تولد وان گوگ	تولد ماینتونگ
۱۸۵۴		دیکنز، دوران مشقت	بول، پژوهش در قوانین اندیشه
۱۸۵۵		مرگ شارلوت پروتته؛ دیکنز، دوریت کوچولو (۱۸۵۷-۱۸۵۵)	مرگ کی‌یرکگور
۱۸۵۶		مرگ شومان	تولد فروید
۱۸۵۷		تولد الگار؛ شارلوت پروتته، استاد	مرگ کنت
۱۸۵۸		تولد پوچینی	
۱۸۵۹		دیکنز، داستان دو شهر الیوت، آدام بید	چارلز داروین، منشأ انواع؛ لنوار مونور احتراقی درونی را تکامل می‌بخشد
۱۸۶۰		تولد چخوف؛ تولد مالر؛ دیکنز، آرزوهای بزرگ؛ (۱۸۶۱-۱۸۶۰)؛ الیوت، آسیایی بر رودخانه	مرگ شوینهاور
۱۸۶۱		ابراهام لینکلن رئیس‌جمهور ایالات متحد می‌شود؛ جنگ داخلی امریکا آغاز می‌شود (در ۱۸۶۵ پایان می‌یابد)	جان استوارت میل، ملاحظاتی درباره‌ی دولت مبتنی بر نمایندگی
۱۸۶۲		بیسمارک نخست‌وزیر پروس می‌شود	تولد دبوسی؛ تولد دلیوس
۱۸۶۳		برده‌داری در ایالات متحد لغو می‌شود	جان استوارت میل، فایده‌باوری

۱۸۶۴		تولد ریچارد اشتراوس؛ تولد تولوز لوترک؛ دیکنز، دوست مشترک‌ها	معادلات الکترومغناطیس ماکسول	
۱۸۶۵		تولد سیلیوس؛ ماتپوآرتولد؛ جست‌و‌هایی در نقد؛ کارول، ماجراهای آیس در سرزمین عجایب؛ دیکنز، دوست مشترک‌ها؛ جنگ تولستوی، صلح (۱۸۶۵-۱۸۶۹)	مندل از یافته‌هایی درباره‌ی ژنتیک خبر می‌دهد	جان استوارت میل به عنوان نماینده‌ی پارلمان انتخاب می‌شود
۱۸۶۶		داستایوسکی، جنایت و مکافات	نوبل دینامیت را اختراع می‌کند	مرگ هیول
۱۸۶۷	دومین فرمان اصلاحات در انگلستان	مرگ بودلر	مرگ فارادی	مارکس، سر‌مایه؛ جلد اول (جلد دوم ۱۸۸۵، جلد سوم ۱۸۹۴)
۱۸۶۸		جورج الیوت، کولی اسپانیایی؛ داستایوسکی، ابله		
۱۸۶۹		ماتپوآرتولد، فرهنگ و آنا‌رشی	اف. گالتون، نبوغ موروثی؛ پژوهشی در قوانین و پیامدهایش؛ مندلیف جدول تناوبی را منتشر می‌کند؛ دولسپس کانال سوئز را کامل می‌کند.	جان استوارت میل، انقیاد زنان
۱۸۷۰		مرگ دیکنز، راز ادوین درود		
۱۸۷۱	انگلستان اتحادیه‌های کارگری را قانونی می‌سازد؛ تأسیس امپراتوری آلمان	الیوت، میدل مارچ (۱۸۷۱-۱۸۷۲)	داروین، تبار انسان	
۱۸۷۲				نیچه، زایش تراژدی؛ مرگ فویرباخ

۱۸۷۳		تولد راخمانینف	وودنت، اصول روان‌شناسی زیست‌شناسی	مرگ جان استوارت میل؛ جان استوارت میل؛ خودزندگی نامه‌نویسی
۱۸۷۴		تولد شوپنبرگ		سیجویک، روش‌های اخلاق
۱۸۷۵		مرگ بیزه؛ تولد راول؛ تولستوی، آنا کارنینا		
۱۸۷۶		الیوت، دانیل دروندا	گراهام بل تلفن را اختراع می‌کند	برادلی، مطالعات اخلاقی
۱۸۷۷		هنری جیمز، امریکایی	ادیسون گرامافون را اختراع می‌کند	
۱۸۷۸				
۱۸۷۹		هنری جیمز، دیزی میلو؛ داستاویوسکی، برادران کارامازوف (۱۸۷۹-۱۸۸۰)	مرگ ماکسول	فرگه، مفهوم‌نگاری
۱۸۸۰		مرگ الیوت		
۱۸۸۱		مرگ داستایوسکی؛ تولد بارتوک؛ هنری جیمز، تصویر یک بانو		
۱۸۸۲		تولد استراوینسکی		مرگ گرین
۱۸۸۳		مرگ تورگنیف؛ مرگ مونه؛ مرگ واگنر		دیلتای، مقدمه‌ای بر علوم انسانی؛ نیچه، چنین گفت زرتشت؛ برادلی، اصول منطق؛ مرگ مارکس؛ ماخ، علم مکانیک
۱۸۸۴	سومین فرمان اصلاحات در انگلستان			فرگه، بنیادهای علم حساب
۱۸۸۵			پاستور واکسن هاری را می‌سازد	

۱۸۸۶		مرگ لیزه؛ هنری جیمز، بوستونی ها؛ استیونسون، دکتر جیکیل و مستر هاید؛ استیونسون، گروگان	نیچه، فراموشی خیر و شر؛ ماخ، تحلیل احساسات
۱۸۸۷			نیچه، تبارشناسی اخلاق
۱۸۸۸			پوزانکت، منطق
۱۸۸۹			نیچه، غروب بتان
۱۸۹۰	مرگ نیومن	مرگ وان گوگ؛ مرگ فرانک	گرین، مقدمات اخلاق؛ ویلیام جیمز، اصول روان شناسی
۱۸۹۱			نتل شپ (ویراستار)، آثار توماس هیل گرین، جلد های ۱-۳ (۱۸۹۴-۱۸۹۱)
۱۸۹۲		مرگ وایتمن	
۱۸۹۳		مرگ چایکوفسکی؛ مرگ گی دو مویوسان	برادلی، نمود و واقعیت
۱۸۹۴	ماجرای دریفوس در فرانسه		
۱۸۹۵			روینگتن اشعه ای ایکس را کشف می کند؛ مرگ پاستور
۱۸۹۶		مرگ میله	نیچه، دجال
۱۸۹۷		مرگ پراس؛ هنری جیمز، آن چه میزی می دانست	ویلیام جیمز، اراده به باور
۱۸۹۸		هنری جیمز، سخت تر شدن اوضاع	
۱۸۹۹		مرگ یوهان اشتراوس (جوان تر)؛ هنری جیمز، زمانه نامطبوع	پوزانکت، نظریه ی فلسفی دولت